

УДК 321.015:352.071.6]:342.4(477)"1996"
DOI <https://doi.org/10.32782/app.v75.2025.17>

А. Ю. Войчук

orcid.org/0000-0002-1925-1307

*доктор філософії з галузі соціальних та поведінкових наук
зі спеціальності політологія,*

асистент кафедри політичних наук

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СИСТЕМА СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ В УКРАЇНІ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ 1996 РОКУ

Система стримувань і противаг є одним із ключових принципів демократії, що забезпечує поділ владних повноважень між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади. Вона сприяє стабільному функціонуванню державного механізму, запобігає узурпації влади та гарантує взаємний контроль між органами державної влади. В Україні система стримувань і противаг була офіційно закріплена з ухваленням Конституції 1996 року, яка стала важливим етапом у формуванні незалежної держави та створенні правової основи її функціонування.

Серед численних досліджень і публікацій, у яких висвітлюється питання системи стримувань і противаг України з часів прийняття Конституції України 1996 року, особливої уваги заслуговують праці таких дослідників: О. Валецький, Н. Гайдаєнко, Х. Забавська, В. Ребкало, І. Сало, Л. Силенко, В. Сурнін тощо.

Метою статті є аналіз функціонування системи стримувань і противаг в Україні після ухвалення Конституції 1996 року.

Під час розробки та прийняття Конституції України 1996 року питання взаємовідносин гілок влади було одним з найбільш дискусійних. Його вирішення вбачалося у створенні такої форми республіканського правління, яка зводила б до мінімуму можливість конфліктів між гілками влади на основі чіткого поділу влади. Прийнята Конституція України повинна була закріпити форму державного правління, що отримала назву «м'якої президентської республіки», з проголошеною рівністю усіх гілок влади (з наголосом на особливу роль Президента України) (Бульба, 2008, с. 82). Відтак, для успішної реалізації своїх державно-владних повноважень гілки влади зобов'язані були погоджувати свої дії між собою. Однак, на думку деяких вчених, жодна з гілок влади не посіла те місце, яке повинна була посісти за класичної моделі (Цвік, 2001, с. 11). Слушною також є думка, що було закріплено швидше конфліктність, ніж майбутня взаємодія (Литвин, 2005).

28 червня 1996 року Конституція України була прийнята. За Конституцією Україна визначалась як суверенна і незалежна, демократична, соціальна і правова держава. Принциповим визначенням державного устрою стало положення статті 6: «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову» (Конституція України, 1996). Виходячи з цього іншої влади в Україні не повинно бути.

Уперше в системі державної влади України було здійснено чіткий поділ гілок влади. Так, єдиним органом законодавчої влади в Україні Конституція визначила Верховну Раду України (ст. 75), вищим органом виконавчої влади – Кабінет Міністрів України (ст. 113). Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції (ст. 124, 125). Статус Президента України визначала ст. 102: «Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина» (Конституція України, 1996). Тобто, дана стаття формально виключала норми про те, що Президент є главою виконавчої влади.

Президент України за Конституцією 1996 року був більше ніж глава держави. Президент України не належав до жодної з гілок державної влади. Це нерідко породжує твердження, що він стоїть над усіма іншими державними органами. Ф.Г. Бурчак визначав правовий статус

Президента України як учасника діяльності кожної гілки влади, який, однак, не ідентифікується із жодною. Він, начебто, «міжструктурний» носій влади, який поєднує повноваження інших інститутів держави (Бурчак, 1997, с. 28–29).

За Конституцією України 1996 року «Президент отримував право призначати за згодою Верховної Ради Прем'єр-міністра, затверджувати запропонованих Прем'єр-міністром інших членів Кабінету Міністрів, призначав за поданням Прем'єр-міністра керівників інших центральних органів виконавчої влади, голів місцевих державних адміністрацій та припиняв їхні повноваження на цих посадах» (ст. 106) (Конституція України, 1996). Більше того, Президент мав право на власний розсуд вирішувати питання про відставку не лише Уряду в цілому і його окремих членів, а й керівників держкомітетів та голів місцевих державних адміністрацій без узгодження з Прем'єр-міністром України. Парламент у свою чергу міг стримувати владу Президента через висловлення вотуму недовіри Уряду.

Елементом системи стримувань і противаг за Конституцією України 1996 року є наділення Президента України права законодавчої ініціативи (ч. 1 ст. 93) (Конституція України, 1996), що може реалізовуватися у позачерговому порядку. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі про позачерговий розгляд законопроектів від 28 березня 2001 року проекти законів, визначені Президентом України як невідкладні, мають бути терміново включені Верховною Радою України до порядку денного сесії розглянуті раніше від інших законопроектів на всіх стадіях законодавчого процесу відповідно до процедури, встановленої Конституцією та Регламентом Верховної Ради України (Рішення Конституційного Суду України, 2001). Президент України, як суб'єкт законодавчої ініціативи, також може вносити законопроекти про внесення змін і доповнень до всіх розділів Конституції України (ст. 154, ч. 1 ст. 156) (Конституція України, 1996).

Наступним елементом системи стримувань і противаг є наділення Президента України права вето (п. 30 ч. 1 ст. 106) (Конституція України, 1996). Це, на думку творців Конституції України 1996 року, мало забезпечувати ефективність законотворчості, слід спонукати парламент до політичної виваженості, відпрацьованості прийнятих законів.

Відповідно до статті 94 Конституції України практично не в змозі вирішити колізію, коли парламент долає вето конституційно встановленою більшістю голосів (двома третинами від конституційного складу), а Президент все ж відмовляється підписати згаданий закон. Саме такою була ситуація довкола законів «Про місцеві державні адміністрації», «Про Кабінет Міністрів України» та «Про тимчасові спеціальні та тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України».

Іншим важливим елементом стримування законодавчої діяльності парламенту стало визнання відповідних законів неконституційними через звернення Президента України чи інших уповноважених суб'єктів до Конституційного Суду України. При цьому сам парламент не наділявся правом скасовувати акти Президента України, а міг лише оскаржувати їх на предмет неконституційності. Як впливає з Рішення Конституційного Суду України у справі щодо права вето на закон про внесення змін до Конституції України від 11 березня 2003 року, згадане право поширюється не лише на звичайні закони, але й на закони про внесення змін до Основного Закону держави (Рішення Конституційного Суду України, 2003).

Президент України мав право видавати на основі Конституції України закони та на його виконання нормативні та індивідуальні акти – укази та розпорядження (п. 31 ч. 1 ст. 106). Інститут контрасигнації встановлений у частині 4 статті 106 Конституції України: «Акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 3, 4, 5, 8, 10, 14, 15, 17, 18, 21, 22, 23, 24 цієї статті, скріплюються підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання» (Конституція України, 1996). Це повноваження може підмінити звичайну парламентську законотворчість, що призводить до масштабного втручання в управлінську діяльність органів виконавчої влади. При цьому інститут контрасигнації актів Президента був змодельований так, що міністри змушені нести відповідальність навіть за ті акти, з якими вони можуть фактично і не погоджуватися.

Повноваження Президента видавати укази та розпорядження, на думку В. Б. Авер'янова, відображає підконтрольність уряду Президенту України і право останнього скасовувати

нормативні акти Кабінету Міністрів України, визначати діяльність Ради національної безпеки і оборони України (РНБО), яку очолює Президент України, координувати та контролювати діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки та оборони (ст. 107 Конституції України) (Конституція України, 1996). Фактично інститут РНБО став інструментом впливу глави держави на діяльність всієї системи органів виконавчої влади (Авер'янов, 1997, с. 183).

Важливим інструментом системи стримувань і противаг Президента України по відношенню до парламенту було його право на дострокове припинення повноважень Верховної Ради України, якщо протягом тридцяти днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися (ст. 90), а також призначення позачергових виборів Верховної Ради України (п. 7 ст. 106) (Конституція України, 1996). Фактично це повноваження перетворювало Президента на гаранта характеру парламентської діяльності і давало можливість критикувати недостатньо активну та недієву, з його точки зору, роботу парламенту.

Розглядаючи конституційні важелі запобігання концентрації влади з боку Президента України, Верховна Рада України наділялася такими елементами системи стримувань і противаг: усунення глави держави з поста в порядку імпідменту; формування виконавчої гілки влади (надання згоди на призначення Президентом України Прем'єр-міністра України); резолюція недовіри Кабінету Міністрів України; затвердження Програми діяльності уряду; вирішення питання про призначення на посаду та звільнення з посади Президентом Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення); формування органів судової влади та прокуратури (обрання суддів, призначення третини складу Конституційного Суду України, надання згоди на призначення Президентом Генерального прокурора, висловлення йому недовіри, що має наслідком його відставку); формування інших державних органів (призначає та звільняє з посади членів Центральної виборчої комісії за поданням Президента України, призначає половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, призначає та звільняє з посади Голову Національного банку України за поданням Президента, призначає та звільняє половину складу Ради Національного банку України) (Конституція України, 1996).

Парламентський контроль в Україні являв собою передбачену Конституцією і законами України діяльність Верховної Ради, утворених нею органів та обраних посадових осіб, а також народних депутатів України щодо отримання інформації про діяльність інших органів та посадових осіб публічної влади, підприємств, установ та організацій і вжиття на основі цієї інформації заходів реагування відповідно до Конституції та законів України (Журавський, 2001, с. 247). Контрольна функція Верховної Ради України охоплювала майже всі напрямки діяльності: контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України, за виконанням урядом Державного бюджету України, утворення тимчасових слідчих комісій для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, направлення депутатських запитів до Президента України, державних органів і посадових осіб, висловлення недовіри до окремих посадових осіб держави, наслідком якої є їхня відставка, заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України, проведення днів Уряду (ст. 85, 87, 89, 96, 97, 98, 101 і 111) (Конституція України, 1996). Парламент здійснював контроль як безпосередньо, так і через підпорядковані йому органи. Контроль за використанням коштів Державного бюджету здійснювався від імені Верховної Ради України Рахункова палата, за додержанням конституційних прав людини – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (Висовець, 2001, с. 398).

Таким чином, у сфері виконавчої влади, крім надання згоди на призначення глави уряду, парламент був позбавлений важелів впливу на його діяльність, при тому, що він формально не ніс відповідальності за урядову діяльність. Якщо парламент міг прийняти резолюцію недовіри уряду, то наслідком ставала його відставка (ч. 1 ст. 87 Конституції України, а також ст. 13-14 Закону України «Про Кабінет міністрів України»), то питання його відповідальності не могло розглядатися парламентом більше одного разу протягом однієї чергової сесії, а також протягом року після схвалення Програми діяльності Уряду (ч. 2 ст. 87) (Конституція України, 1996).

Водночас Президент України обмежений у своїх можливостях у будь-який час міг відправити уряд у відставку, оскільки резолюція недовіри Верховної Ради України може бути прийнятою за пропозицією Президента України (п. 1 ст. 14) (Конституція України, 1996). При цьому слід мати на увазі, що Конституція України 1996 року не визначала формальних підстав для такої відставки. Згідно з Рішенням Конституційного Суду України у справі щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб від 7 травня 2002 року прийняття парламентом резолюції недовіри означає, що відповідна оцінка діяльності членів уряду може стосуватися як законності їхніх дій, так і мати суто політичний характер (Рішення Конституційного Суду України, 2002).

Важливим елементом системи стримувань і противаг був вплив Президента України на виконавчу владу через його право утворювати, реорганізувати та ліквідувати, за поданням Прем'єр-міністра України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади (п. 15 ч. 1 ст. 106) (Конституція України, 1996).

Повноваження глава держави були широкими. Він міг призначати голів місцевих державних адміністрацій (п. 10 ч. 1 ст. 106), мав право скасовувати розпорядження Кабінету Міністрів (п. 16 ч. 1 ст. 106) (Конституція України, 1996). Наділення Президента України відповідними повноваженнями у сфері виконавчої влади наближали його до статусу реального керівника виконавчої влади.

Президент України наділявся значними повноваженнями у сфері судової влади. Так, він призначав третину складу Конституційного Суду України, призначав суддів на перший п'ятирічний термін, утворював суди у визначеному законом порядку. Цікаво, що конституційно не зумовлено призначення суддів на адміністративні посади. Для врівноваження і Верховна Рада України призначала іншу третину Конституційного Суду України та обирала суддів безстроково.

Отже, інститут президента в Україні згідно Конституції 1996 року був сконструйований таким чином, що він здатний спричиняти конфлікти з іншими суб'єктами влади на ґрунті здійснення Президентом України своїх повноважень.

Згідно з Конституцією України 1996 року, Кабінет Міністрів України мав певні механізми впливу як на Верховну Раду України, так і на Президента України. Хоча виконавча влада формально залишалася підконтрольною законодавчій і значною мірою залежала від Президента, уряд наділявся інструментами впливу на них. Кабінет Міністрів України наділявся такими елементами системи стримувань і противаг: наділення його правом законодавчої ініціативи, висловлення питання про довіру парламенту (відбувається це тоді, коли уряд добивається від парламенту прийняття якого-небудь необхідного для нього акта. У разі відмови парламентом у довірі уряду останній або йде у відставку, або ініціює розпуск самого парламенту главою держави); інститут контрасигнатури тощо.

Таким чином, запровадження системи стримувань і противаг України у Конституції України 1996 року стало важливим кроком у формуванні демократії. Вона передбачала поділ влади між законодавчою, виконавчою та судовою гілками, регламентуючи механізми взаємодії та контролю між ними. Президентсько-парламентарна республіка наділяла главу держави широкими повноваженнями, зокрема у сфері виконавчої влади, що вплинуло на загальний баланс гілок влади. Верховна Рада України отримала важливі функції щодо законодавчого контролю та формування уряду, але її можливості у протизвазі Президенту були обмеженими. Судова влада залишалася формально незалежною, однак на практиці значною мірою залежала від виконавчої влади, що створювало ризики для ефективного функціонування механізмів правосуддя.

Література

- Авер'янов В.Б. Деякі питання правового статусу Кабінету Міністрів України. Матеріали науково-практичної конференції 22-23 листопада 1996 року «Ідеологія державотворення в Україні: історія і сучасність». К.: Генеза, 1997. С. 182-185.
- Бульба О.Ю. Конституційно-правові аспекти реалізації принципу поділу влади в Україні: національна традиція та сучасність: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2008. 214 с.
- Бурчак Ф. Конституційний статус Президента України. Правова держава: щорічник наукових праць. К., 1997. Вип. 8. С.28-33.

Висовень О.В. Контрольні функції українського парламенту як одна з умов його ефективної діяльності. Парламентаризм в Україні: теорія та практика: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-й річниці з дня проголошення незалежності України та 5-й річниці з дня прийняття Конституції України, 26 червня 2001 р. Верховна Рада України; Інститут законодавства / С.Б. Гавриш (ред.). К., 2001. С. 392-403.

Журавський В.С. Український парламентаризм на сучасному етапі. Теоретико-правовий аспект. К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2001. 248 с.

Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 2-го скликання 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Литвин В. Конституційна реформа і першочергові пріоритети державного будівництва в Україні. Голос України. 2005 25 червня.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 93 Конституції України (справа про позачерговий розгляд законопроектів). Офіційний вісник України. 2001. № 15 (27.04.2001). Ст. 658.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб). Офіційний вісник України. 2002. № 20 (31.05.2002). Ст. 993.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 73 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) здійсненого Президентом України права вето стосовно прийнятого Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» та пропозицій до нього (справа щодо права вето на закон про внесення змін до Конституції України). Вісник Конституційного Суду України. 2003. № 2.

Цвік М.В. Деякі особливості сучасного українського конституціоналізму. Конституція України – основа модернізації держави та суспільства. Харків, 2001. С.11-16.

References

Averyanov, V. B. (1997). Deiaki pytannia pravovoho statusu Kabinetu Ministriv Ukrainy. In Proceedings of the scientific-practical conference «Ideology of State Building in Ukraine: History and Modernity» (November 22-23, 1996). Kyiv: Geneza. S. 182-185.

Bulba, O. Yu. (2008). Konstytutsiino-pravovi aspekty realizatsii pryntsypu podilu vlady v Ukraini: natsionalna tradytsiia ta suchasnist: dys. ...kand. yuryd. nauk: 12.00.02. Kyiv. 214 s.

Burchak, F. (1997). Konstytutsiinyi status Prezydenta Ukrainy. Pravova derzhava: Shchorichnyk naukovykh prats. K., (8), S. 28-33.

Vysoven, O. V. (2001). Kontrolni funktsii ukrainskoho parlamentu yak odna z umov yoho efektyvnoi diialnosti. In Proceedings of the International Scientific and Practical Conference "Parliamentarism in Ukraine: Theory and Practice," dedicated to the 10th anniversary of Ukraine's independence and the 5th anniversary of the adoption of the Constitution of Ukraine (June 26, 2001). Verkhovna Rada of Ukraine, Institute of Legislation; Edited by S. B. Havrysh. Kyiv. S. 392-403.

Zhuravskiy, V. S. (2001). Ukrainskyi parlamentaryzm na suchasnomu etapi. Teoretyko-pravovyi aspekt. K.: Instytut derzhavy i prava im. V.M.Koretskoho NAN Ukrainy. 248 s.

Konstytutsiia Ukrainy (1996). Pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 2-ho sklykannia 28 chervnia 1996 roku. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 30. St. 141.

Lytvyn, V. (2005, June 25). Konstytutsiina reforma i pershocherhovi priorytety derzhavnoho budivnytstva v Ukraini. Holos Ukrainy.

Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Prezydenta Ukrainy shchodo ofitsiinoho tлумachennia polozhennia chastyny druhoi statti 93 Konstytutsii Ukrainy (sprava pro pozacherhovyi rozghliad zakonoproektiv). Ofitsiinyi Visnyk Ukrainy, (15), April 27, 2001, Art. 658.

Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Prezydenta Ukrainy shchodo ofitsiinoho tлумachennia polozhen chastyn druhoi, tretoi statti 124 Konstytutsii Ukrainy (sprava shchodo pidvidomchosti aktiv pro pryznachennia abo zvilnennia posadovykh osib). Ofitsiinyi Visnyk Ukrainy, (20), May 31, 2002, Art. 993.

Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 73 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) zdiisnenoho Prezydentom Ukrainy prava veto stosovno pryiniatoho Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy Zakonu Ukrainy "Pro vnesennia zmin do statti 98 Konstytutsii Ukrainy" ta propozytsii do noho (sprava shchodo prava veto na zakon pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy). Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy, (2), 2003.

Tsviik, M. V. (2001). Deiaki osoblyvosti suchasnoho ukrainskoho konstytutsionalizmu. In Konstytutsiia Ukrainy – Osnova modernizatsii derzhavy ta suspilstva Kharkiv. S. 11-16.

Анотація

Войчук А. Ю. Система стримувань і противаг в Україні за Конституцією 1996 року. – Стаття.

Система стримувань і противаг є ключовим механізмом забезпечення поділу влади в демократичних державах. Прийняття Конституції України у 1996 році закріпило цей принцип, визначивши поділ і взаємодію між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади. Конституція встановила президентсько-парламентарну форму правління. За цієї форми республіканського правління Президент наділявся широкими повноваженнями, що включали право призначати та звільняти Прем'єр-міністра за згодою Верховної Ради, застосовувати право вето на закони, розпускати парламент у передбачених Конституцією випадках, а також формувати зовнішню політику і контролювати силові структури.

Верховна Рада, як єдиний законодавчий орган, мала право затверджувати державний бюджет, контролювати діяльність Кабінету Міністрів, а також висловлювати недовіру уряду. Виконавча влада, представлена Кабінетом Міністрів, була підзвітною як перед Президентом, так і перед Верховною Радою України, що створювало складний баланс владних відносин. Судова система, хоча й проголошувалася незалежною, на практиці залежала від виконавчої влади, оскільки механізм призначення суддів та фінансування судової гілки влади залишався під контролем Президента України та парламенту.

Запроваджена у 1996 році система стримувань і противаг мала як переваги, так і виклики. З одного боку, вона заклала основу для поділу влади та політичної стабільності, з іншого – створила ризики концентрації влади в руках Президента, що згодом викликало дискусії щодо необхідності конституційних змін. Надмірна роль глави держави у виконавчій владі та слабкість парламентського контролю стали причинами подальших реформ. У статті аналізуються основні аспекти функціонування системи стримувань і противаг в Україні після ухвалення Конституції 1996 року, її ефективність та вплив на подальшу еволюцію державного управління.

Ключові слова: система стримувань і противаг, Конституція України, поділ влади, Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України.

Summary

Voichuk A. Yu. The system of checks and balances in Ukraine under the 1996 Constitution. – Article.

The system of checks and balances is a key mechanism for ensuring the separation of powers in democratic states. The adoption of the Constitution of Ukraine in 1996 enshrined this principle by defining the separation and interaction between the legislative, executive and judicial branches of government. The Constitution established a presidential-parliamentary form of government. Under this form of republican government, the President was vested with broad powers, including the right to appoint and dismiss the Prime Minister with the consent of the Verkhovna Rada, to veto laws, to dissolve the Parliament in cases provided for by the Constitution, and to formulate foreign policy and control the security forces.

The Verkhovna Rada, as the sole legislative body, had the right to approve the state budget, control the activities of the Cabinet of Ministers, and express no confidence in the government. The executive branch, represented by the Cabinet of Ministers, was accountable to both the President and the Verkhovna Rada, creating a complex balance of power. The judiciary, although proclaimed to be independent, was in practice dependent on the executive branch, as the mechanism of appointing judges and financing the judiciary remained under the control of the President and the Parliament.

The system of checks and balances introduced in 1996 had both advantages and challenges. On the one hand, it laid the foundation for the separation of powers and political stability, but on the other hand, it created risks of concentration of power in the hands of the president, which later led to discussions about the need for constitutional changes. The excessive role of the head of state in the executive branch and the weakness of parliamentary control have led to further reforms. The article analyzes the main aspects of the functioning of the system of checks and balances in Ukraine after the adoption of the Constitution of 1996, its effectiveness and impact on the further evolution of public administration.

Key words: system of checks and balances, Constitution of Ukraine, separation of powers, President of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine.